

Vnitrostátní plány v oblasti energetiky a klimatu

PŘEHLED PLNĚNÍ CÍLŮ
aktualizace z října 2021

BRINGING THE EU
TOGETHER ON
CLIMATE ACTION

Více o projektu LIFE UNIFY se dozvíte zde: <https://unify.caneurope.org/>

Vydáno v říjnu 2021 projektem LIFE UNIFY.

Jakákoliv reprodukce, celku nebo části, musí uvést název a označit výše uvedeného vydavatele jako vlastníka autorských práv.

Do reportu přispěli:

Federico Mascolo, Goksen Sahin (**Climate Action Network -CAN- Europe**);
Simeon Gorov (**Za Zemiata - Bulharsko**);
Miljenka Kuhar, Veljko Vorkapić (**Society for Sustainable Development Design -DOOR- Chorvatsko**);
Orestis Karghotis (**Terra Cypria - Kypr**);
Kateřina Davidová (**Centre for Transport and Energy -CDE- Česká republika**);
Dan Belusa, Joachim Christensen (**Danish 92 - Dánsko**);
Maris Jõgeva (**Estonian Fund for Nature - Estonsko**);
Zélie Victor (**RAC France - Francie**),
Audrey Mathieu (**Germanwatch - Německo**);
Alexa Botar, Teodora Donsz-Kovacs (**Friends of the Earth Maďarsko**);
Wojciech Szymalski (**Institute for Sustainable Development- ISD- Polsko**);
Bárbara Maurício (**Association for the Sustainability of the Earth System - ZERO - Portugalsko**);
Taj Zavodnik (**FOCUS- Slovinsko**);
Ana Márquez (**SEO/Birdlife Španělsko**).

Projekt **Unify** získal finanční prostředky z programu **LIFE Evropské unie**.

Informace a názory uvedené v této publikaci jsou názory autorů a nemusí nutně odrážet oficiální stanovisko Evropské komise.

MONITORING VNITROSTÁTNÍCH PLÁNŮ V OBLASTI ENERGETIKY A KLIMATU

Navzdory tomu, že v roce 2020 přibylo po celém světě slibů a závazků v oblasti klimatu – včetně EU, která si vytyčila nový klimatický cíl snížit své čisté emise do roku 2030 alespoň o 55 % –, ukazují vědecké poznatky, že stále směřujeme ke zvýšení teploty o 2,5–2,7 °C během 21. století [1]. Aby se EU vyhnula ničivým dopadům klimatické krize a přispěla svým spravedlivým podílem k dosažení cíle Pařížské dohody udržet nárůst teploty pod 1,5 °C, musí do roku 2030 snížit své emise nejméně o 65 % a do roku 2040 dosáhnout klimatické neutrality. [2]

Nový balíček legislativních návrhů Evropské komise nazvaný „Fit for 55“, který má implementovat nový klimatický cíl pro rok 2030, by mohl pomoci ještě více navýšit ambice Evropské unie v oblasti klimatu a sladit stávající předpisy v oblasti klimatu a energetiky s mezinárodním závazkem EU plynoucím z Pařížské dohody.

Ambicióznější klimatický cíl pro rok 2030 a revidovaná legislativa v oblasti klimatu a energetiky by znamenaly, že vnitrostátní plány v oblasti energetiky a klimatu budou ještě důležitější při přípravě, implementaci a sledování plnění národních cílů, politik a opatření, jejichž ambice by měla odpovídat Pařížské dohodě.

[1] Zpráva Programu OSN pro životní prostředí o rozdílu v emisích za rok 2020 (UNEP Emissions Gap Report) a souhrnná zpráva UNFCCC o vnitrostátně stanovených příspěvcích předvídají, že se podle současných mezinárodních závazků v oblasti snížení emisí do konce našeho století planeta oteplí o 2,5–2,6 °C. <https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/34438/EGR20ESE.pdf> a <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/nationally-determined-contributions-ndcs/nationally-determined-contributions-ndcs/ndc-synthesis-report>

[2] Viz stanoviska CAN Europe: <https://caneurope.org/can-europe-position-on-long-term-targets/> and <https://caneurope.org/can-europe-calls-for-an-increase-of-the-eu-s-2030-climate-target-to-at-least-65/>

Dle nařízení o správě energetické unie a opatření v oblasti klimatu z roku 2018 mají členské státy EU připravit své vnitrostátní plány, v nichž mají integrovaně popsat své cíle, politiky a opatření v oblasti klimatu a energetiky pro období od roku 2021 do roku 2030. Obecně současné vnitrostátní plány odrážejí (nebo by měly odrážet [3]) předchozí cíl EU snížit emise skleníkových plynů do roku 2030 o 40 %, a tudíž je jejich ambice již zastaralá.

Členské státy se nevyhnou nutnosti své ambice v těchto plánech upravit tak, aby byly v souladu s novými cíli a právními předpisy EU. Státy by měly této příležitosti využít a zajistit, aby jejich vnitrostátní cíle, politiky a opatření v oblasti klimatu, jež si v plánech nastaví, byly nejen v souladu s novými cíli EU, nýbrž je převyšovaly a tím posunuly unijní trajektorii snižování emisí blíže závazkům Pařížské dohody.

Někteří členové EU už zahájili přípravné práce na revizi svých vnitrostátních plánů, přesto je i nadále zcela zásadní pokračovat v monitorování jejich současného stavu, který zřetelně poukazuje na potenciál ambice, na možné příležitosti a na mezery v aktuálních plánech.

[3] PAVE THE WAY FOR INCREASED CLIMATE AMBITION Opportunities and Gaps in the final National Energy and Climate Plans, <https://caneurope.org/content/uploads/2020/05/Opportunities-and-Gaps-in-final-NECPs.pdf>

Nástroj „**NECP tracker**“ vyvinutý konsorciem LIFE Unify a poprvé spuštěný na jaře roku 2021 ukazuje, zda členské státy plní své vlastní klimatické plány. Porovnává nejnovější dostupné údaje z měření emisí skleníkových plynů s trajektoriemi vytyčenými ve vnitrostátních plánech daných států.

V současné době je nástroj používán ke sledování 13 zemí EU – Bulharska, Chorvatska, Kypru, Česka, Dánska, Estonska, Francie, Německa, Maďarska, Polska, Portugalska, Slovinska a Španělska. Sleduje snižování celkových i sektorových emisí skleníkových plynů a několik ukazatelů v oblasti transformace energetiky. Vysvětlení použité metodologie, zdrojů dat a způsobu výběru těchto indikátorů naleznete v „**Pokynech k používání nástroje NECP Tracker**“.

Tato zpráva shrnuje nejdůležitější poznatky aktualizace tohoto nástroje, již partneři projektu provedli v září 2021. Následující hodnocení 13 zemí nastiňují nejvýznamnější tendence v oblasti emisí skleníkových plynů a trajektorií transformace energetiky, porovnávají je s cíli vnitrostátního plánu dané země a zasazují je do konkrétního národně-situačního kontextu.

Přestože se mezi zeměmi, na které byl tento nástroj použit, vyskytují rozdíly, dá se z poznatků vyvodit několik společných závěrů.

Poznatky potvrzují, že současné trajektorie snižování emisí skleníkových plynů a transformace energetiky v těchto členských státech neodpovídají jejich mezinárodnímu závazku podle Pařížské dohody.

Na druhou stranu se díky nástroji NECP Tracker zjistilo také to, že v některých případech **členské státy přesahují očekávání pramenící z jejich vnitrostátních cílů**. Výsledky této aktualizace poukazují na to, že některým státům se daří snižování sektorových emisí skleníkových plynů lépe, než jak předpokládají jejich vnitrostátní plány. Například v Portugalsku klesají emise rychleji, než se předpokládalo, v odvětvích provozu budov, energetiky a odpadového hospodářství. Za první dva sektory vykazuje podobné výsledky i Španělsko. Podíl energie z obnovitelných zdrojů v hrubé konečné spotřebě energie v Estonsku byl také značně podhodnocen.

Tento nástroj tedy ukazuje, že si **členské státy EU mohou v budoucích verzích svých vnitrostátních plánů určit mnohem ambicióznější cíle snížení sektorových emisí a vyšší cíle v oblasti energetiky**.

Celkově odhalily přípravné práce na nástroji NECP tracker rovněž některé nesrovnalosti mezi údaji získanými z vnitrostátních zdrojů a údaji z unijních zdrojů. V případě Maďarska byl dokonce objeven nesoulad mezi přílohami maďarského vnitrostátního plánu. NECP tracker mimo jiné poukazuje zřetelně na to, že v některých plánech chybí jasné cíle pro emise v odvětvích a ukazatele transformace energetiky, nebo nejsou dostatečně definované. Jako příklad lze uvést bulharský vnitrostátní plán, který postrádá cíle pro odvětvové emise. A v plánu Estonska je vytyčený pouze cíl konečné spotřeby energie do roku 2030, avšak chybí v něm popis cesty k jeho dosažení.

V budoucnu by proto Evropská komise měla zajistit lepší standard údajů shromažďovaných na vnitrostátní úrovni a také navrhnout detailnější a stejnorodější přístup k určování cílů ve vnitrostátních plánech. Takto by usnadnila zúčastněným stranám monitorování i implementaci vnitrostátních plánů v oblasti energetiky a klimatu a napomohla členským státům sladit trajektorie, politiky a opatření se závazky Pařížské dohody.

BULHARSKO

V roce 2019 činily bulharské čisté emise skleníkových plynů 46 Mt CO₂ekv. Bulharský cíl pro rok 2030 o hodnotě 47,553 Mt CO₂ekv tedy vlastně znamená, že má země v plánu emise zvýšit. Její vnitrostátní plán navíc předpokládá zmenšení kapacity propadů uhlíku z -9,97 Mt CO₂ekv na -8,6 Mt CO₂ekv do roku 2030. Toto je jasným varováním, že plány Bulharska nestačí k vypořádání se s klimatickou krizí.

Ve srovnání s potenciálem, který má Bulharsko k dispozici, je tento vnitrostátní plán málo ambiciózní. Například cíl konečné spotřeby energie do roku 2030 je v plánu vyšší než úroveň konečné spotřeby energie za posledních 20 let. A to navzdory neustálému zlepšování energetické účinnosti v průmyslovém odvětví. Kromě toho v zemi mezi lety 1990 a 2019 výrazně narostl podíl obnovitelných zdrojů energie (v hrubé konečné spotřebě energie) z 1,91 % na 21,56 %. Současný cíl pro rok 2030 (27,09 %) je tím pádem velmi nízký, obzvláště vezmeme-li v potaz skutečnost, že cena obnovitelných zdrojů energie (OZE) je už nyní značně nižší než v 90. letech a nultých letech a že bude nadále klesat spolu s klesajícími výrobními náklady a posilující politikou EU.

Během přípravy přehledu odhalily bulharské neziskové organizace ve vnitrostátním plánu také nedostatek spolehlivých dat týkajících se cílů emisí pro jednotlivé sektory.

V příloze 1 jsou uvedeny jen dva, a to cíl pro průmysl a pro sektor budov. Ovšem další zkoumání upozornilo na značné nesrovnalosti mezi těmito údaji a daty dostupnými na úrovni EU (EEA, Eurostat) a z tohoto důvodu nebyly do analýzy plnění cílů tyto cíle zahrnuty.

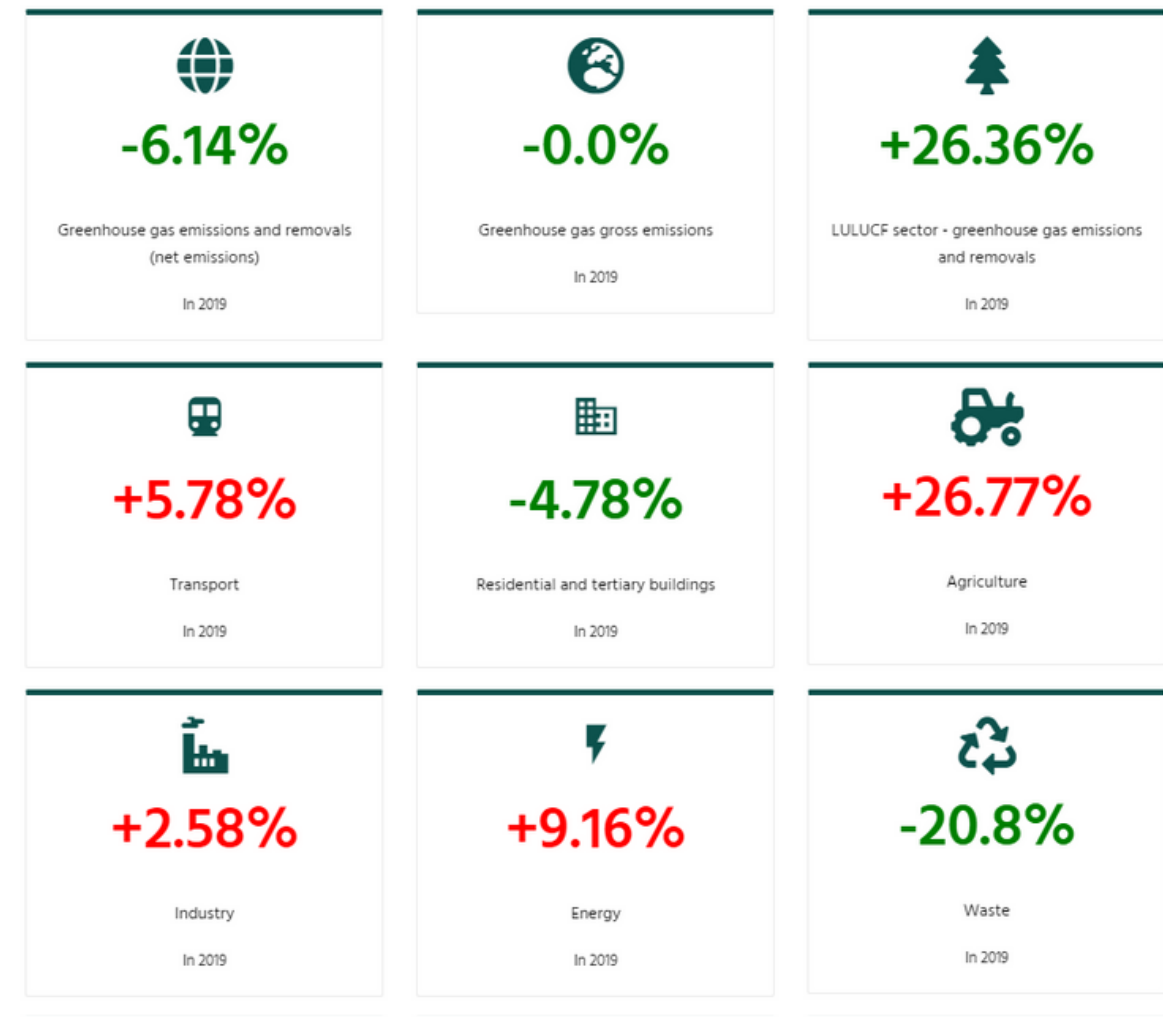
Aby mohla země implementovat nové cíle EU v oblasti klimatu a energetiky a přiblížit se svými činnostmi v boji s klimatickou krizí závazkům Pařížské dohody, musí bulharská vláda zahájit a dokončit zevrubnou revizi svého Vnitrostátního plánu. Zároveň je nutné zajistit, že národní údaje, se kterými se zde pracuje, jsou správné, kompletní, transparentní a dostupné všem zúčastněným stranám. Pomohlo by, kdyby bulharská vláda spustila trvalý víceúrovňový dialog, na nějž poukazuje nařízení o správě energetické unie, který by umožnil řádně zanalyzovat situaci a vymyslet relevantní kroky, které zemi umožní dosáhnout ambicioznějších cílů.

A na závěr, rozvoj obnovitelných zdrojů energie je potřeba urychlit, aby se země vyhnula potenciální energetické krizi.

CHORVATSKO

Bez zahrnutí propadů dosahují emise skleníkových plynů vypuštěné Chorvatskem v roce 2019 úrovně 18,05 Mt CO₂ekv, která je v souladu s trajektorií vytyčenou v jeho Vnitrostátním plánu. Jedná se o 27,5% snížení emisí oproti úrovním v roce 1990. Klíčovými sektory zůstávají doprava a odpadové hospodářství, kde emise od roku 1990 klesají. Celkové propady z odvětví využívání půdy, změn ve využívání půdy a lesnictví (LULUCF) se dle odhadů pohybují na 5,53 Mt CO₂ekv (tj. 30,8 % celkových emisí skleníkových plynů), očekává se však, že se toto číslo v budoucnu zmenší.

Konečná spotřeba energie za rok 2019 byla 6,911 Mtoe, což mírně přesahuje cíl vytyčený Vnitrostátním plánem pro rok 2020 v hodnotě 6,857 Mtoe. Co se týče podílu obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě energie, je Chorvatsko na dobré cestě k dosažení svých cílů z Vnitrostátního plánu, především díky vysoké spotřebě biomasy při vytápění domácností a vysokému podílu velkých vodních elektráren na výrobě elektrické energie. V roce 2019 činil podíl OZE na celkové výrobě elektřiny 20,7 % bez započtení velkých vodních elektráren. Podíl větrných elektráren byl 55,7 %, naopak ty solární přispěly pouhými 3,1 %.

KYPR

Počáteční návrh kyperského Vnitrostátního plánu nebyl vůbec v souladu s vnitrostátním cílem snížit emise o 24 %, který k dosažení dřívějšího klimatického cíle EU pro rok 2030 předpokládalo předchozí nařízení o sdílení úsilí. Po protestech ze strany jak občanské společnosti, tak i dalších zúčastněných stran, představila v roce 2020 kyperská vláda aktualizovaný Vnitrostátní plán. Ani přesto se jim však nepodařilo implementovat vnitrostátní cíle, nemluvě o tom, že plán vyžaduje další revizi, jelikož ještě stále není v souladu s novými cíli EU v oblasti energetiky a klimatu.

Vnitrostátní plán zmiňuje řadu konkrétních opatření, která mají být provedena do roku 2030. Také se v něm podařilo stanovit jasné cíle pro mnohá odvětví včetně dopravy. Ta je kvůli chybějící infrastruktuře veřejné dopravy a častého využívání automobilů nejvíce znečišťujícím odvětvím mimo systém obchodování s emisemi (je zodpovědná za 49 % všech emisí).

Plán však velkou měrou spoléhá na zařazení zemního plynu do energetického systému Kypru. Ve Vnitrostátním plánu je jasně vidět, že Kypr považuje zemní plyn za přechodové palivo. Plán se navíc nezabývá otázkou energetické bezpečnosti a jejího zajištění pomocí systémů skladování energie z obnovitelných zdrojů, což omezuje možnost zavádění dalších OZE. Monopolní postavení kyperského úřadu pro elektřinu vnímají mnozí členové společnosti jako jeden z hlavních důvodů pomalého zavádění energie z obnovitelných zdrojů na ostrově. Tuto bariéru lze pomoci odstranit tím, že se trh otevře dalším dodavatelům.

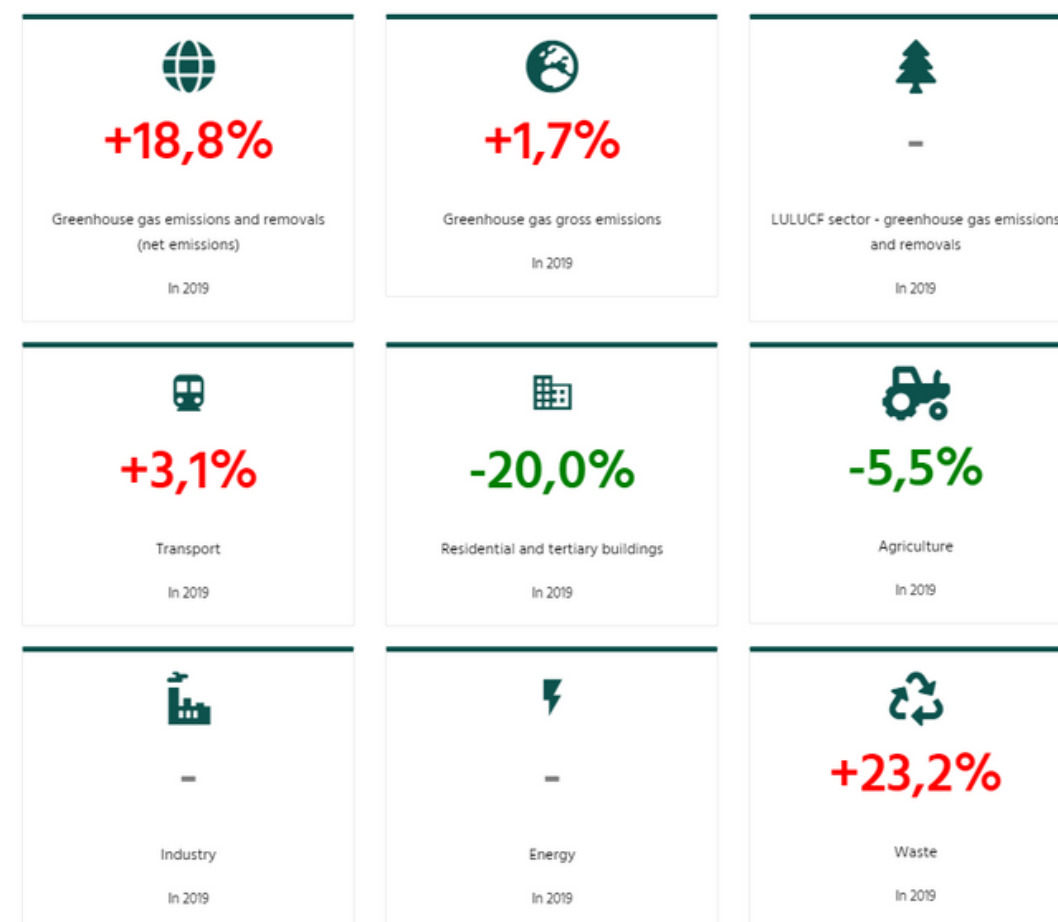
ČESKO

Čisté i hrubé emise skleníkových plynů v České republice v roce 2019 nadále stoupaly. Zatímco emise v sektoru budov a zemědělství o něco klesly, emise v dopravě a odpadovém hospodářství výrazně stouply. Proto se dá předpokládat, že Česko nejspíš nesplní svůj cíl pro rok 2020 v odvětvích, na něž se vztahuje nařízení o sdílení úsilí, tedy v dopravě a odpadovém hospodářství, přestože dle stanoveného cíle měla země prostor emise navýšit oproti roku 2005 o 9 %.

Toto je důležité připomenout, zejména v souvislosti s legislativním balíčkem „Fit for 55“ z července 2021. Pokud bude jeho současná podoba schválena a přijata, vznikne pro tyto sektory v Česku nový, přísnější cíl pro rok 2030 – což by vyvolalo potřebu navýšit původní cíl ze 14 % na 26 %.

Česko bude tím pádem muset přechod na nízkouhlíkové hospodářství urychlit. Země by měla pokračovat v zateplování budov, což je pozitivní tendence, je ale zapotřebí také nových strategií a pobídek zaměřených na řešení problému emisí z dopravy.

Dále by Česko po mnoha letech stagnace mohlo brzy začít s rozvojem OZE, jelikož parlament schválil zákon, který umožní podporu větrných a solárních elektráren. V tomto kontextu je důležité podotknout, že rozhodující bude, jakým způsobem země využije obrovské objemy finančních prostředků EU dostupné v příštím rozpočtovém období.

DÁNSKO

V roce 2019 si Dánsko stanovilo velmi ambiciózní, právně závazný cíl platný pro celé hospodářství: snížit emise do roku 2030 o 70 %.

V roce 2020 se tento cíl začal proměňovat ve skutečnou politiku, když dánská vláda sestavila dohody o snižování emisí v odvětvích energetiky, průmyslu, odpadového hospodářství a dopravy. Dle odhadů by dohody pro tato odvětví měly zajistit třetinu celkového snížení, které je třeba ke splnění 70% cíle do roku 2030. Přestože dohody z roku 2020 pokrývají pouze jednu třetinu stanoveného cíle, předpovědi nových politik použité v tomto aktualizovaném přehledu už nyní přesahují neambiciózní cíle vytyčené v dánském Vnitrostátním plánu z roku 2019.

Navzdory jasnému zlepšení, co se týče dánského cíle snížení emisí a přidružených politik, zůstávají čísla predikcí (35 Mt CO₂ekv v roce 2030) výrazně vyšší než výpočet lineárního poklesu čistých emisí nutného k dosažení stanoveného cíle snížit emise o 70 % – tento má hodnotu 23 Mt CO₂ekv. Prognózy v tomto dokumentu vycházejí z dohod uzavřených před 1. lednem 2021. V říjnu 2021 svolil dánský parlament k nastavení cíle snížení emisí v zemědělství včetně odvětví využívání půdy, změn ve využívání půdy a lesnictví (LULUCF), a to o 55–65% do roku 2030 oproti hodnotám z roku 1990. Pokles, kterým tento sektor přispěje (6–8 Mt), bude tedy zahrnut v dalším aktualizovaném přehledu.

Hlavním závěrem je, že je opravdu načas, aby si Dánsko stanovilo **konkrétní cíle snižování emisí pro všechna odvětví**. V dánském parlamentu padla shoda ohledně dílčích cílů pro několik sektorů, už se však nepodařilo nastavit konkrétní odvětvové cíle pro zbývající sektory (výjimkou je výše zmíněné 55–65% snížení v zemědělství). Kvůli tomu, že tyto dílčí cíle stále chybí, zůstává nejasné, jak Dánsko hodlá splnit svůj cíl snižování emisí platný pro celé hospodářství. Tato nejistota vede k tomu, že různá odvětví dánské ekonomiky nadále usilují o výjimky z povinnosti přispívat spravedlivým podílem ke snížení emisí. Aby zamezila tomuto problému černých pasažérů, musí dánská vláda stanovit dílčí cíle pro všechny sektory tak, aby byly v souladu s obecným cílem snížit emise do roku 2030 o 70 %.

ESTONSKO

Hrubé emise skleníkových plynů v Estonsku klesly o 64 % ve srovnání s rokem 1990 a v roce 2019 dosáhly 14,7 Mt CO₂. Tato pozoruhodná změna ukazuje, že cíle o hodnotě 11,6 Mt CO₂ stanoveného pro rok 2030 lze dosáhnout snadno, a tudíž by mohl být ještě ambicióznější.

Velká část celkových emisí pochází z odvětví energetiky. Na druhou stranu je pozitivní, že výrazný pokles emisí v roce 2019 lze připsat stejnému sektoru, což naznačuje, že se Estonsko blíží ke splnění svého cíle v oblasti energetiky, kde se do roku 2030 očekává pokles na 6,6 Mt CO₂. Jelikož tyto cíle nebudou stačit na splnění ambice EU udržet oteplení pod 1,5 °C, musí Estonsko navýšit své cíle snížení emisí v jednotlivých odvětvích.

Cíl v hodnotě 19 %, který platí pro podíl energie z obnovitelných zdrojů (na hrubé konečné spotřebě energií), je příliš nízký a už v tuto chvíli splněný, nejspíše díky tomu, že země využívá neudržitelnou biomasu jako „obnovitelný“ zdroj.

Obecně se zdá, že Estonsko směřuje ke splnění požadavků, chybí mu však každoroční projekce a ambiciózní cíle. Vnitrostátní plán je vcelku nedostačující a nepopisuje nijak podrobně, jak má estonská cesta ke klimatické neutralitě vypadat.

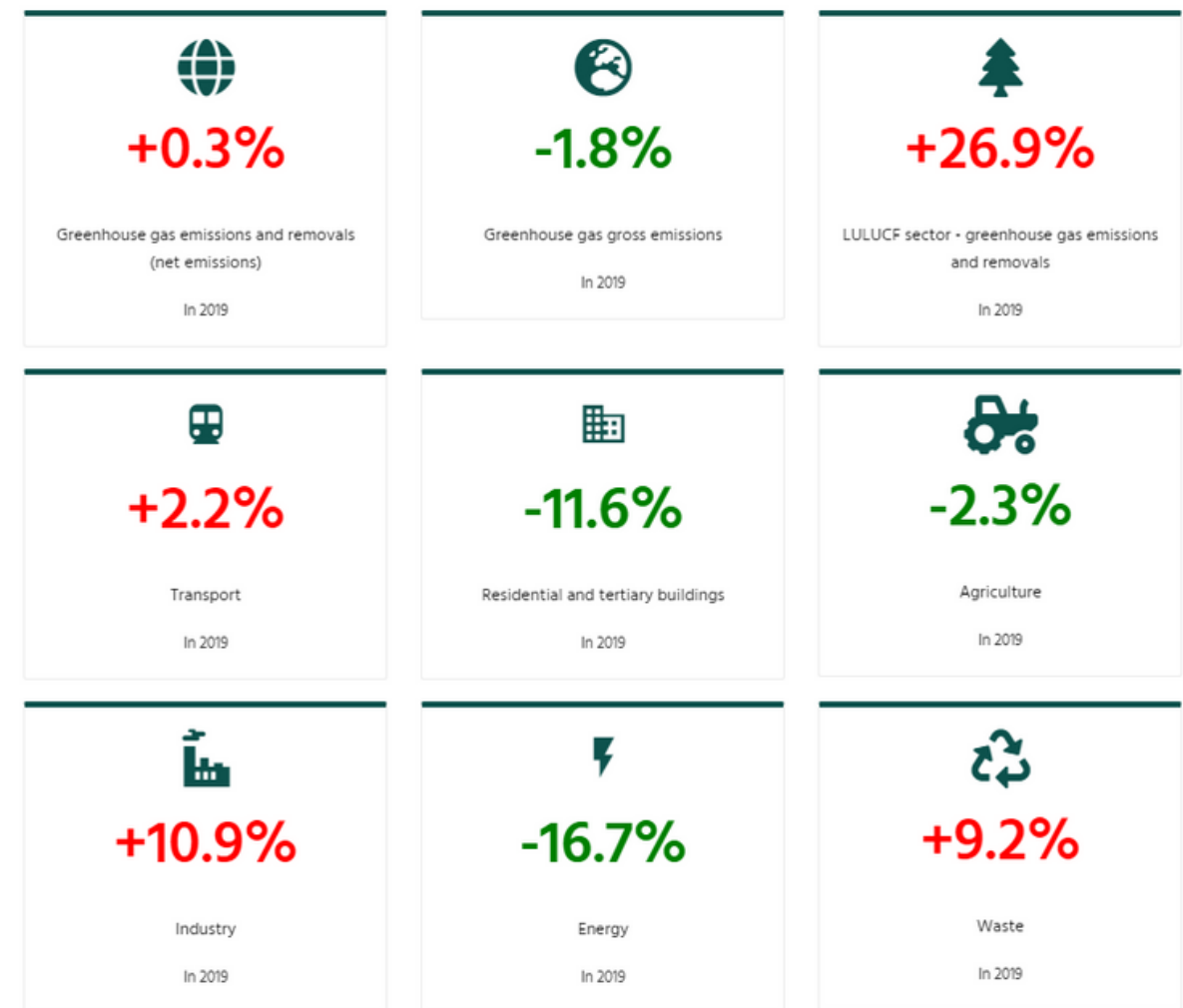
FRANCIE

V roce 2019 Francie své hrubé emise skleníkových plynů oproti roku předchozímu snížila, ovšem pokles čistých emisí byl pouze 1%. Snížení emisí je možná povzbudivé, ale nestačí k dosažení současných cílů určených Vnitrostátním plánem.

Co se týče odvětvových emisí (vyjma LULUCF), naplnila Francie své cíle pro rok 2019 a vypustila méně emisí skleníkových plynů, než si určila v daném cíli. Je třeba dodat, že cíle by při revizi Vnitrostátního plánu měly být revidovány směrem nahoru.

Kromě toho některá odvětví nenásledují vytyčené trajektorie, čímž vnikají manka. Mezi ně patří např. doprava, průmysl a odpadové hospodářství. Sektory zemědělství, provozu budov a přeměny energie zaznamenaly větší pokles, než jaký předpokládal revidovaný Vnitrostátní plán.

Jeden z klíčových úkolů, který nebyl splněn, je podíl obnovitelných zdrojů energie na hrubé konečné spotřebě energie. Podíl OZE měl ve Francii dosáhnout hodnoty 19,8 %, ale v roce 2019 činil pouhých 17,2 %. Vzhledem k tomuto vývoji nebude povinný cíl pro rok 2020 na úrovni 23 % naplněn.

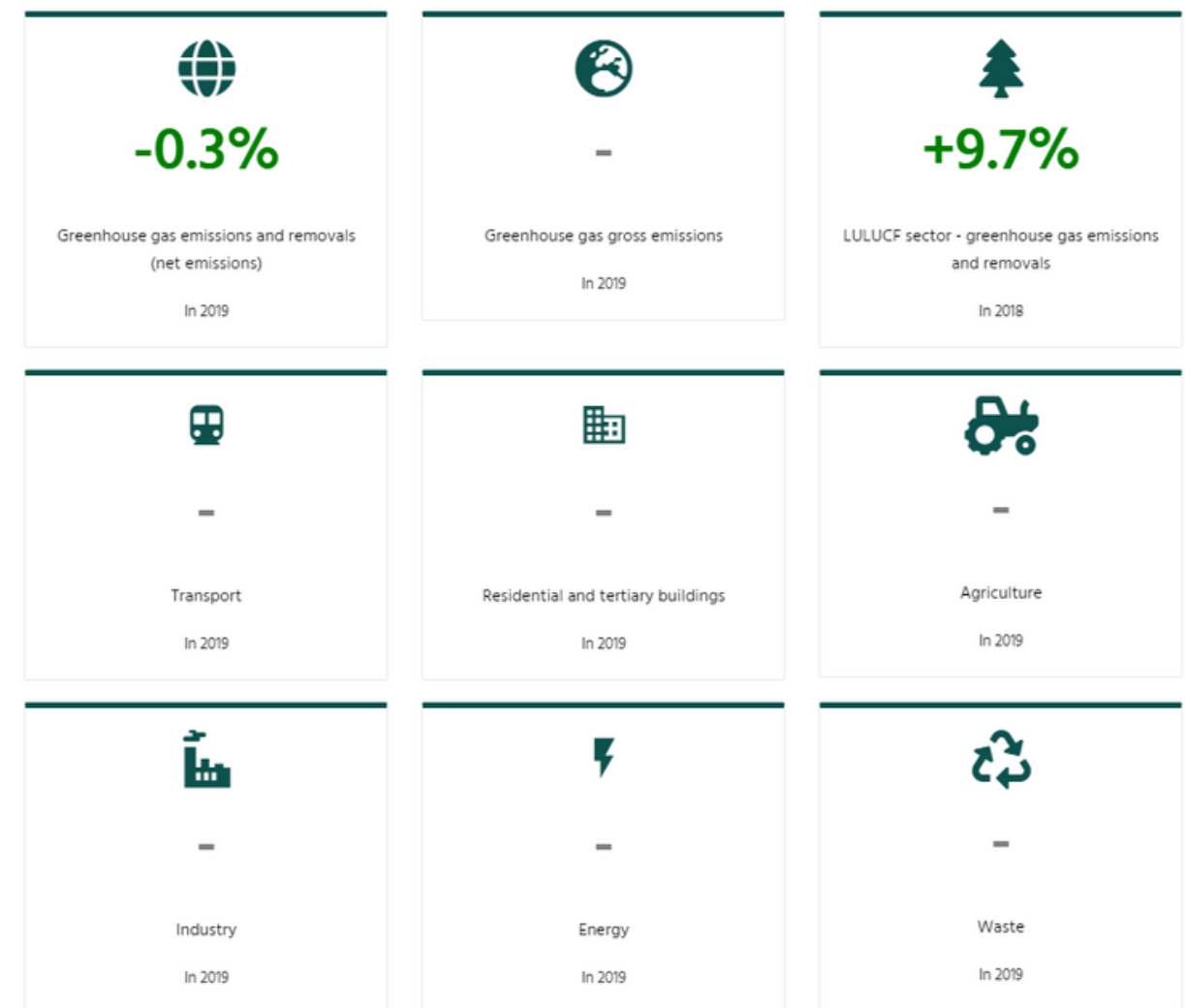

NĚMECKO

Snižování hrubých emisí od roku 1990 postupuje v Německu příliš pomalu. Tento pomalý pokles emisí je znát v jednotlivých sektorech: v oblasti zemědělství v posledních dvaceti letech k žádnému výraznému snížení nedošlo a snižování v odvětví provozu budov postupuje moc pomalu. Emise z dopravy a průmyslu v posledních dvou desetiletích navíc dokonce vzrostly. Tato odvětví neměla cíle snižování emisí vytyčené až do roku 2019, kdy byl vydán zákon o ochraně klimatu.

V dubnu 2021 konstatoval Spolkový ústavní soud v Karlsruhe v rámci přelomového klimatického případu, který spustily německé mládežnické organizace a občanská společnost, že v zájmu ochrany lidských práv občanů musí vláda jednat v otázce zmírňování změny klimatu ambiciózněji. Soud prohlásil některé články zákona o ochraně klimatu z prosince 2019 za protiústavní a vyzval vládu i parlament, aby zákon okamžitě zrevidovaly a jednaly razantněji. Bývalá vládní koalice konzervativců a sociálních demokratů kvůli tomuto soudnímu rozhodnutí spěšně oznámila cíl dosáhnout klimatické neutrality do roku 2045, čímž původní cíl o pět let přiblížila. V nové verzi zákona o ochraně klimatu má vláda za cíl snížit hrubé emise skleníkových plynů roku 2030 nejméně o 65 % (místo o 55 % stanovených v roce 2019) a stanovit nový cíl pro rok 2040 snížit emise o 88 %.

Přestože nedávno zveřejněné cíle jsou ambicióznější než ty přechozí, ještě stále scházejí konkrétní opatření k jejich splnění. Zároveň se teprve uvidí, jak se zrevidovaný zákon o ochraně klimatu promítne do příští verze Vnitrostátního plánu.

MAĎARSKO

Maďarský Vnitrostátní plán schválila vláda v lednu 2020 a od té doby zůstal nepozměněn. V červnu 2020 se země ve svém národním „klimatickém zákoně“ (přijatém parlamentem) zavázala dosáhnout klimatické neutrality do roku 2050. Od té doby přijala vláda v září 2021 také vnitrostátní dlouhodobou strategii, která odráží nejnovější vývoj klimatické politiky EU a upravuje klimatické cíle. Proto strategie správně podotýká, že by „cíle vnitrostátní dlouhodobé strategie měly být brány v potaz při aktualizaci Vnitrostátního plánu v oblasti energetiky a klimatu, akčních plánů v oblasti změny klimatu a všech relevantních strategií pro příslušná odvětví“ [4].

Vzhledem k těmto okolnostem je zarážející, že Vnitrostátní plán určuje pouze 40% snížení **emisí skleníkových plynů** do roku 2030 (v porovnání s hodnotami z roku 1990), ačkoli už v roce 2013 činil pokles těchto emisí 39 %. Očekává se dokonce (a je povoleno), že emise z dopravy stoupnou. Trajektorie mezi lety 2030–2040 klesá mnohem pozvolněji než do roku 2030, což znamená, že k většině zmírňujících opatření potřebných k dosažení uhlíkové neutrality bude muset dojít mezi lety 2040 a 2050.

Co se týče cíle v oblasti **energetické účinnosti**, celková konečná spotřeba energie do roku 2030 by dle scénáře Early Action (tzv. scénář včasného zásahu), který je zahrnut v dlouhodobé strategii, byla mnohem nižší (čistá 709 PJ, hrubá 734 PJ), než je hodnota cíle pro stejný rok uvedená ve Vnitrostátním plánu (785 PJ). To je však hodnota pořád dalece vzdálená cíli EU v oblasti energetické účinnosti o hodnotě 32,5 %. Scénář Early Action si navíc klade za cíl mít do roku 2030 27% podíl **obnovitelných zdrojů energie** na hrubé konečné spotřebě energie, zatímco Vnitrostátní plán cílí na 21% podíl.

Aby Maďarsko dosáhlo vyšších cílů v oblasti OZE, potřebuje nižší konečnou poptávku po energii, navýšit kapacity větrné energie (minimálně 2 GW), k tomu minimálně 6,5 GW solární kapacity a využívání geotermální energie v centrálním zásobování teplem.

Tyto cíle však nestačí na to, aby Maďarsko splňovalo podmínky Pařížské dohody. Vnitrostátní plán by měl být přepracován tak, aby byl v souladu s větší ambicí dlouhodobé strategie. Dokonce by ji měl ještě překročit, aby odpovídal závazkům Pařížské dohody.

Maďarsko by se mělo soustředit na snížení celkové poptávky po energii v zemi a postupně přestat používat fosilní paliva a ukončit jejich dotace co nejrychleji (např. lze zredukovat spotřebu energie zkrácením dodavatelských řetězců, prací na dálku, rozsáhlou renovací atd.). Ke snížení emisí skleníkových plynů o 40 % je třeba, aby emise každoročně klesly o 7,6 milionů tun CO₂ekv, což by šlo vyřešit téměř zcela tím, že by se ukončilo spalování uhlí v elektrárně Mátra.

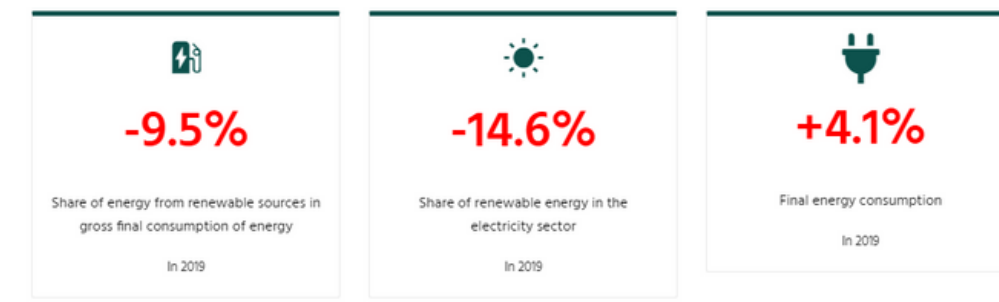
Dále by Maďarsko mělo ze svého energetického mixu postupně vyřadit jadernou energii a začít využívat širší škálu obnovitelných zdrojů, a to decentralizovaným způsobem, soustředit se na menší jednotky a zařídit větší podíl občanských energetických společenství. Země by měla spustit komplexní program renovace budov a využít tak obrovského potenciálu pro úspory energií, který tento sektor má, a zaměřit se především na rezidenční budovy. Měla by rovněž konečně využít finance určené k transformaci energetiky a dosažení klimatické neutrality co nejlépe a zajistit, aby veškeré prostředky z EU byly využity způsobem, který je prospěšný životnímu prostředí.

[4] <https://kormany.hu/dokumentumtar/nemzeti-tiszta-fejlodesi-strategia>

POLSKO

Polsko od roku 1990 snížilo své emise výrazně, avšak tento klesající trend se zastavil v roce 2001. Důvody pro to lze nalézt v rozvoji dvou sektorů. Prvním z nich je doprava. Toto odvětví se za posledních 20 let více než zdvojnásobilo, zejména v důsledku velmi rychlého nárůstu vlastnictví automobilů, což úzce souvisí také s rozvojem sítě silnic a dovozem obrovského množství ojetých aut. Druhou příčinou je skutečnost, že během stejného časového období došlo ke značnému poklesu ve schopnosti sektoru LULUCF pohlcovat emise CO₂. Polská politika využívání půdy nestačí efektivně zastavovat „rozlézání“ měst a zároveň umožňuje využívání značného množství dřeva v odvětví energetiky a předstírá, že se jedná o obnovitelnou činnost. Jedině v odpadovém hospodářství se dařilo stále snižovat emise až do roku 2019, tento sektor má ovšem menší podíl na celkových emisích. V energetice, zemědělství a průmyslu nedošlo v období od roku 2000 do roku 2019 k žádnému poklesu.

Vyhlídky klimatické politiky nejsou bohužel vůbec slibné. Polsko nemá žádnou vnitrostátní dlouhodobou strategii snižování emisí do roku 2050. Připravilo národní energetickou politiku do roku 2040, která je v oblasti klimatických otázek velmi málo ambiciózní. Emisní cíl pro rok 2040 je stanoven na snížení o 30 % v porovnání se současnými hodnotami (tj. o 43 % méně oproti úrovním z roku 1990), což je příliš malý pokles, který nestačí k udržení nárůstu teploty pod 1,5 °C. Polsko totiž nevěnuje příliš mnoho pozornosti otázce transformace energetiky a v současnosti rozvíjí pouze fotovoltaický potenciál, zatímco snahy v oblastech větrné energie a bioplynu skončily na začátku roku 2016. Mezi základními kameny polské energetické politiky chybí také zaměření na energetickou účinnost, přestože má Polsko velké možnosti jejího využití.

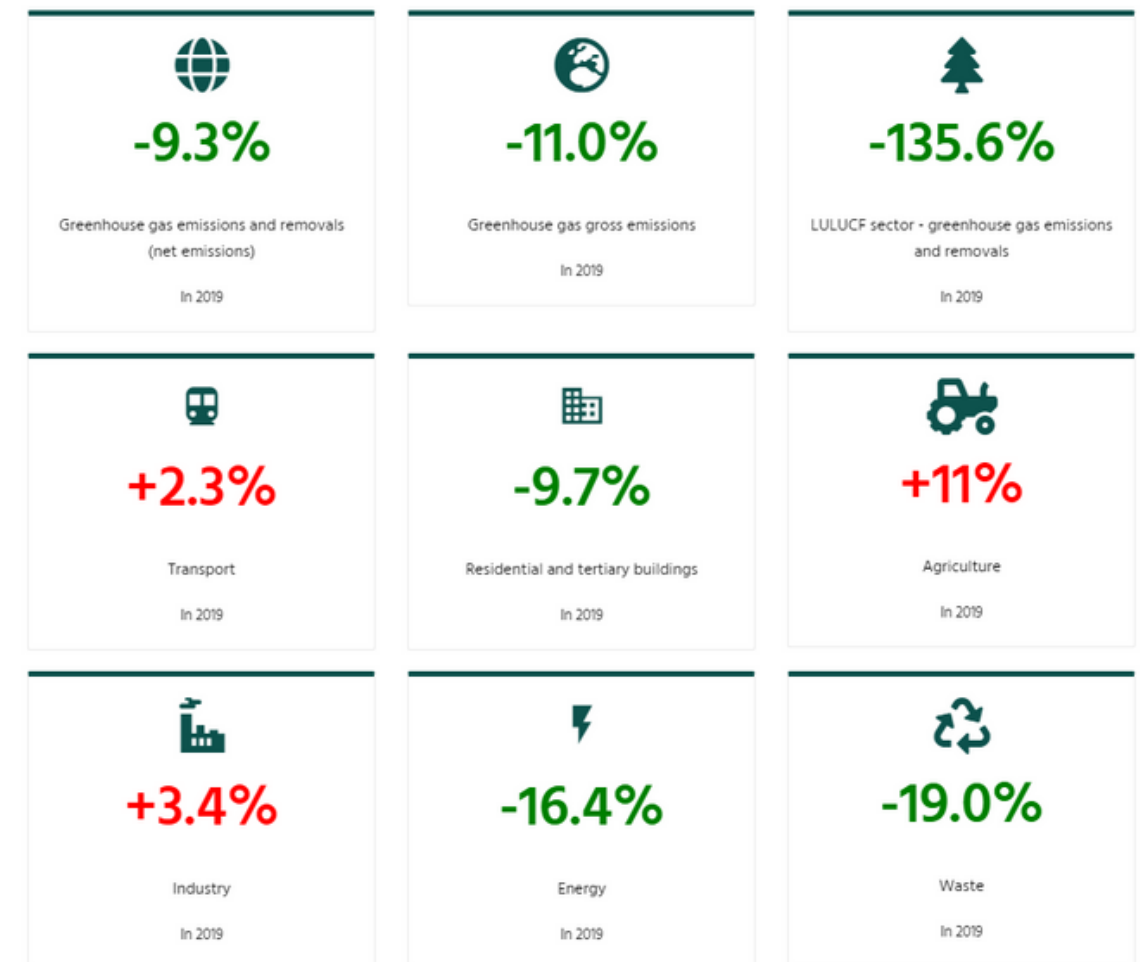

PORTUGALSKO

V Portugalsku se zdá, že celkové i čisté emise skleníkových plynů následují kýženou trajektorii i navzdory nestálosti hodnot emisí spojených s využíváním půdy. Lesy mohou fungovat buď jako propady, ale v letech s větším počtem lesních požárů, jako např. v roce 2017, také jako zdroje emisí. Je důležité poznamenat, že obhospodařování lesů je obzvláště důležité pro to, aby Portugalsko dokázalo splnit své cíle.

Co se týče energie z obnovitelných zdrojů, jak z hlediska podílu na konečné spotřebě energie, tak podílu v portugalské energetice, je tato země podle všeho na dobré cestě ke splnění svých cílů. To ukazuje, že má Portugalsko mnohem větší potenciál, než jaký reflektují cíle Vnitrostátního plánu.

I přes pozitivní celkový vývoj však existují sektory, které své cíle neplní, například zemědělství a průmysl. Kromě toho panuje v dopravě a v konečné spotřebě energie negativní trend rostoucích emisí a spotřeby, jak zvýrazňuje nástroj NECP tracker.

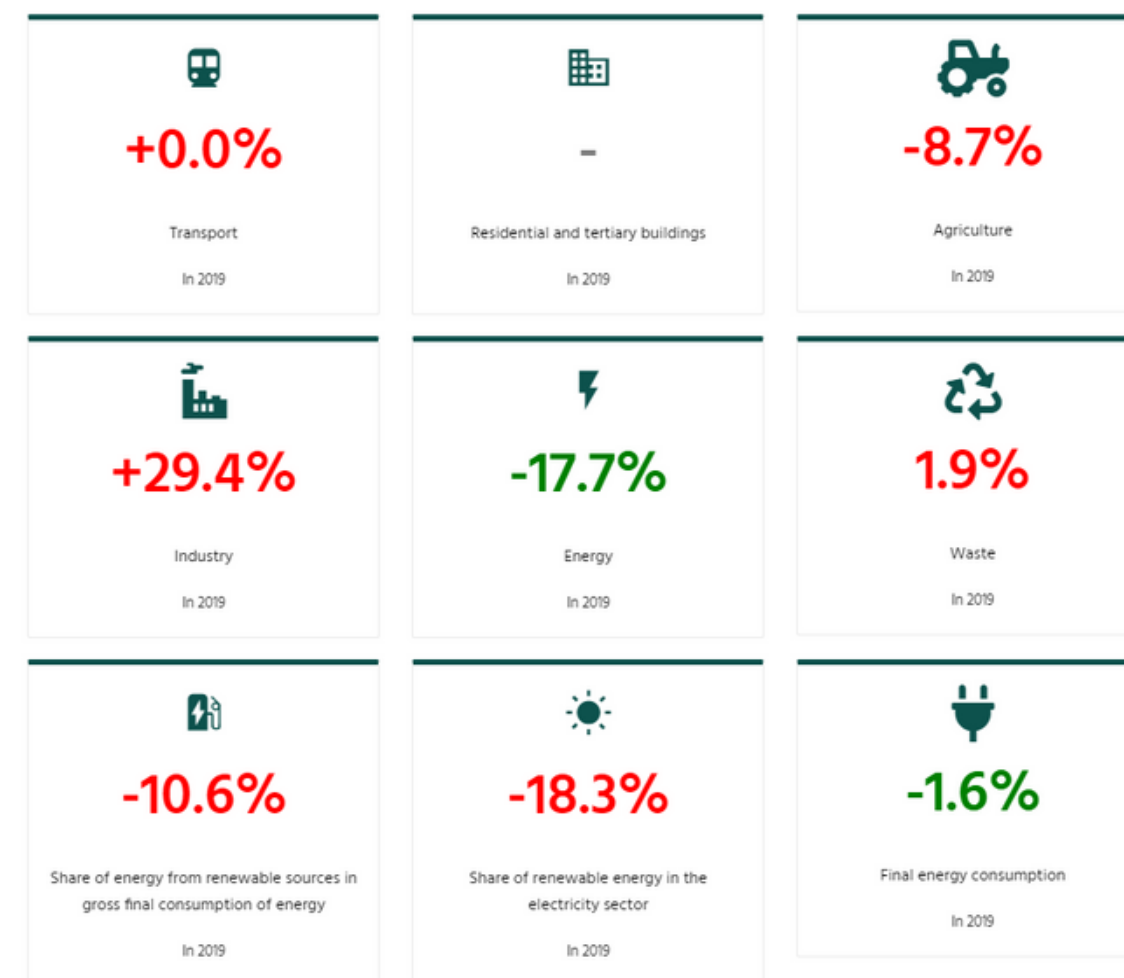

SLOVINSKO

Slovinské ministerstvo infrastruktury v současné době vypracovává zprávu o implementaci Vnitrostátního plánu, která by měla být zveřejněna na začátku příštího roku. Přestože přijetí vyššího klimatického cíle EU bude vyžadovat celou řadu úprav a výrazných navýšení vnitrostátních cílů, nebyl tento proces ještě zahájen. Navíc jsou neambiciózní cíle Vnitrostátního plánu nekriticky používány jako krátkodobé cíle ve slovinské dlouhodobé strategii.

Pozitivní je, že emise z dopravy začaly ve Slovinsku klesat a cíl pro rok 2019 byl splněn, navíc podle aktuálních předpokladů budou klesat i nadále a v roce 2030 budou činit 4,96 Mt CO₂ekv. To je však stále příliš vysoké číslo, jelikož představuje 55% nárůst oproti úrovním z roku 1990. Data z nástroje NECP tracker dále ukazují, že emise v průmyslu (pouze ty, které nespádají do systému obchodování s emisemi) stále stoupají a přesahují cíl pro rok 2019 o téměř 30 %. Podíl energie z obnovitelných zdrojů jak na hrubé konečné spotřebě energie, tak v energetickém a elektrárenském odvětví roste, pořád se však neblíží cílům pro rok 2019.

Aby byly slovinské klimatické cíle v souladu s novým cílem EU snížit emise o 55 % a aby se dosáhlo větší soudržnosti mezi krátkodobými a dlouhodobými vnitrostátními cíli, musí Slovinsko výrazně posílit své cíle pro rok 2030 a související opatření. Odvětví dopravy stále skýtá obrovský potenciál, který by se dal využít větším nasazením veřejné osobní dopravy a souvisejícími opatřeními a investicemi do železniční infrastruktury. Kromě toho je nutné okamžitě začít jednat v oblasti obnovitelných zdrojů, kde má dle studií [5] mimořádný potenciál zejména solární energie.

[5] https://www.podnebnapot2050.si/wp-content/uploads/2020/06/Deliverable_C_1_1-Part-5B-Potencial-son%C4%8Dnih-elektrarn-na-strehah-objektov-v-Sloveniji.pdf

ŠPANĚLSKO

Španělský Vnitrostátní plán v oblasti energetiky a klimatu, který byl předložen Evropské komisi v lednu 2020, ještě nebyl v reakci na novou ambici EU a balíček „Fit for 55“ zrevidován. Španělský zákon o změně klimatu a transformaci energetiky, který byl schválen v dubnu 2021, opravňuje španělské ministry kdykoli navýšit ambice cílů v oblasti energetiky a klimatu. Je vidět, že se jedná o proveditelné řešení, jelikož země už začala připravovat a zavádět politiky a opatření na podporu transformace energetiky. Ty se týkají například ekologického využívání vodíku, výroby větrné energie na moři, ukládání energie, podpory samovýroby elektrické energie či aukce 3,3 GW kapacity pro elektřinu z obnovitelných zdrojů (zejména větrné a fotovoltaické), která proběhla v září 2021.

Španělská vláda navíc hlavně za využití prostředků dostupných díky schválenému národnímu plánu pro oživení a odolnost poskytuje důležité financování opatřením z Vnitrostátního plánu, z čehož je 39 % použito pro ekologickou transformaci, jež zahrnuje kroky v oblasti klimatu i biologické rozmanitosti. Patří sem také podpora energetické renovace budov, zavedení nízkoemisních zón ve městech s více než 50 000 obyvateli, podpora profesionálního spotřebitelství a komunit obnovitelné energie, vyřazování vozidel na fosilní paliva a jejich nahrazování elektrickými.

Oproti roku 2018 celkové hrubé španělské emise skleníkových plynů v roce 2019 klesly o 5,6 % na 314,5 Mt CO₂ekv, což je o 8,4 % více než v roce 1990, i když oproti roku 2005 jde o 28,9% pokles. Tohoto pozitivního výsledku bylo dosaženo navzdory tomu, že rok 2019 doprovázela sucha a došlo v něm ke 27,6% snížení produkce elektřiny z hydroelektráren oproti roku 2018. HDP vzrostl o 2 %, což poukazuje na oddělení emisí od ekonomické aktivity.

Ke snížení emisí došlo ve všech sektorech s výjimkou dopravy a zemědělství. Největším zdrojem emisí zůstává doprava, odkud pochází 29 % celkových emisí. Emise z odvětví zahrnutých do systému obchodování s emisemi klesly v roce 2019 o 14,2 % v porovnání s předchozím rokem a emise podle nařízení o sdílení úsilí klesly o 0,9 %. Celková konečná spotřeba energie byla v roce 2019 o 0,7 % nižší a 18,4 % jí pocházelo z OZE, z kterých pocházelo 36,9 % spotřebované elektřiny.

Před Španělskem leží skvělá příležitost v podobě ekologické a spravedlivé obnovy po pandemii COVID-19. Země disponuje všemi potřebnými nástroji, které mohou urychlit ekologickou transformaci a zajistit přechod ke klimatické neutralitě mnohem dříve než v roce 2050. Například obrovské investice plánované ve španělském národním plánu pro oživení a odolnost by měly napomoci dosažení některých cílů Vnitrostátního plánu mnohem dříve než v roce 2030, a tudíž také umožnit navýšení ambice pro rok 2030. Další opatření je zapotřebí zaprvé k vyřešení nejistot, které vznikají v důsledku vysokých cen za elektřinu a plyn, zadruhé v reakci na protesty proti instalaci velkých nových větrných a solárních elektráren ve venkovských oblastech, a zatřetí ke zvýšení ambice v oblasti klimatu v rámci španělského strategického plánu pro zemědělství.

BRINGING THE EU
TOGETHER ON
CLIMATE ACTION

PROZKOUMEJTE NÁSTROJ NECP TRACKER NA

unify.caneurope.org